

Autoreferat

dr Paweł Olszewski
Instytut Studiów Politycznych
Polska Akademia Nauk

Tytuł osiągnięcia naukowego:

Paweł Olszewski, *Unia Europejska w świecie. Od liberalizmu do realizmu*, ISP PAN, Warszawa 2018, ss. 260

1. **Imię i nazwisko:** Paweł Olszewski

2. **Wykształcenie:**

20.10.2011 Zarządzanie projektami badawczymi, studia podyplomowe, Uczelnia Łazarskiego.

26.09.2008 Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk; stopień doktora nauk humanistycznych w dziedzinie nauki o polityce.

Tytuł rozprawy doktorskiej: „Macedonia. Od ukształtowania się świadomości narodowej do powstania i umocnienia niepodległego państwa”.

24.07.2003 WSP TWP w Warszawie, tytuł zawodowy magistra: kierunek Politologia; specjalizacja: Stosunki Międzynarodowe.

11.07.2001 WSP TWP w Warszawie; licencjat: kierunek Politologia; specjalizacja: Stosunki Międzynarodowe.

3. Informacje dotyczące zatrudnienia w jednostkach naukowych:

01.01.2010 – obecnie, Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk: Adiunkt

w Zakładzie Europeistyki ISP PAN

Obowiązki:

1. Prowadzenie badań naukowych.
2. Aplikowanie o granty badawcze (np. Narodowe Centrum Nauki – 219 000 zł w 2011r., Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego: 70 000 zł).
4. Organizacja konferencji (od 2010 roku) – w tym we współpracy z Fundacją Adenauera, Komisją Europejską, Biurem Bezpieczeństwa Narodowego, Fundacją Współpracy Polsko-Niemieckiej.
5. Przygotowanie artykułów, książek i innych publikacji.

01.10.2010 – obecnie, Uczelnia Łazarskiego

Pełnione funkcje:

- Adiunkt w Katedrze Międzynarodowych Stosunków Politycznych
- Pełnomocnik Dziekana Wydziału Ekonomii i Zarządzania ds. Jakości Kształcenia
- Pełnomocnik Dziekana Wydziału Ekonomii i Zarządzania ds. rozwoju kierunku
- Sekretarz Katedry Międzynarodowych Stosunków Politycznych
- Sekretarz Kwartalnika „Myśl Ekonomiczna i Polityczna” (13 punktów na liście B MNiSW), obecnie znajdujący się w Bazie ERIH Plus

Obowiązki:

1. Zarządzanie systemem jakości kształcenia na Wydziale Ekonomii i Zarządzania w odniesieniu do polskich i brytyjskich reguł zgodnych z wytycznymi Polskiej Komisji Akredytacyjnej i Quality Assurance Agency (Wielka Brytania).
2. Przygotowywanie Wydziału do akredytacji Polskiej Komisji Akredytacyjnej (PKA). Kontrole przeprowadzone przez PKA na czterech kierunkach – trzy oceny pozytywne (kierunek Ekonomia, kierunek Zarządzanie, kierunek Finanse i Rachunkowość) i jedna ocena wyróżniająca (kierunek Stosunki Międzynarodowe).
3. Organizacja współpracy z innymi jednostkami naukowymi i uczelniami

oraz instytucjami biznesowymi i jednostkami administracji państwowej i samorządowej.

4. Organizacja konferencji naukowych, seminariów, spotkań z praktykami i innych wydarzeń naukowych na przestrzeni współpracy „nauka i biznes”.

01.10.2012 – obecnie, Centrum Naukowe Uczelni Łazarskiego i ISP PAN – Kierownik Centrum Naukowego

Obowiązki:

1. Zarządzanie działalnością Centrum Naukowego.
2. Organizacja konferencji naukowych
3. Organizacja seminariów i spotkań naukowych (np. z Fathallahem Sijilmassim, The Secretary General of the Union for the Mediterranean – 07.03.2013, zorganizowane we współpracy z Warsaw Middle East Institute).
4. Współpraca z instytucjami zewnętrznymi (np. Fundacja Konrada Adenauera, Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce, Instytutem Gospodarki Amerykańskiej i Stosunków Transatlantyckich, Biurem Bezpieczeństwa Narodowego).

01.10.2008 – 30.09.2010 Wyższa Szkoła Handlowa w Radomiu, Dziekan Wydziału Stosunków Międzynarodowych, Pozytywna Akredytacja Polskiej Komisji Akredytacyjnej na kierunku Stosunki Międzynarodowe

01.02.2008 – 30.09.2008 Wyższa Szkoła Handlowa w Radomiu, Asystent Dziekana

01.10.2007 – 01.02.2008 Wyższa Szkoła Handlowa w Radomiu, Wykładowca

4. Wskazanie osiągnięcia* wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016 r. poz. 1311.):

4.1) Tytuł osiągnięcia naukowego:

„Unia Europejska w świecie. Od liberalizmu do realizmu”

4.2) P. Olszewski, 2018, *Unia Europejska w świecie. Od liberalizmu do realizmu*, ISP PAN, Warszawa 2018, ss. 260

Recenzenci wydawniczy:

- dr hab. Tomasz Grzegorz Grosse, Instytut Europeistyki, Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych, Uniwersytet Warszawski.
- dr hab. Tomasz Stępniewski, Instytut Nauk Politycznych i Spraw Międzynarodowych, Wydział Nauk Społecznych, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II.

c) omówienie celu naukowego/artystycznego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania.

Celem badawczym publikacji jest analiza i omówienie zmian zachodzących w procesie postrzegania pojawiających się współcześnie zagrożeń i metod reagowania na nie tak w zakresie teoretycznym, jak i w procesie tworzenia rozwiązań, budowania strategii i ich praktycznego wykonania. Badania realizowane obecnie w tym zakresie przede wszystkim podkreślają znaczenie podejścia do tych zagadnień w ramach teorii liberalnej pomijając lub w niewielkim stopniu wykorzystując elementy podejścia realistycznego. Ponadto w dużej mierze badacze skupiają się na analizie czysto teoretycznej pomijając aspekt utylitarny.

Przedmiotem badania w pracy jest analiza transformacji zachodzącej w procesie integracji europejskiej w przestrzeni historycznej od Traktatu o Unii Europejskiej, jak i współcześnie w zakresie polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, potencjalnych i możliwych do wykorzystania w tym zakresie wizji i kreowania nowego kształtu Unii i jej roli w świecie. Podmiotem badania natomiast są dokumenty, praktyczne działania podejmowane w celu realizacji przyjętych założeń, zmiany zachodzące w podejściu Unii Europejskiej do działalności międzynarodowej, w tym także jej powolne przechodzenie, w zakresie działań zewnętrznych, od podejścia liberalnego do podejścia realistycznego.

Charakterystyka pracy:

Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa Unii Europejskiej oraz Wspólna Polityka Bezpieczeństwa i Obrony Unii Europejskiej, ewoluowały na przestrzeni lat, przechodząc przez różne etapy kreacji oraz znaczenia dla Unii Europejskiej. W ostatnich latach zyskały na znaczeniu i zostały objęte aktywnym procesem tworzenia regulacji, instytucji i zdolności działania, przechodząc od reaktywnego sposobu działania do formy aktywnego aktora sceny międzynarodowej. Unia Europejska podejmując wyzwanie związane z partycypacją w procesie kreowania ładu międzynarodowego, podjęła trud wykorzystania obu polityk zarówno do koordynacji działań państw członkowskich, jak i realizacji wspólnych ponadnarodowych celów wykonywanych zarówno przez Komisję, Radę jak i państwa członkowskie. Tym samym w pracy autor skupia się na poszukiwaniu argumentów potwierdzających zmianę podejścia Unii do planowania strategicznego i realizacji założonych zadań, a więc jej przejścia od idei do pragmatyzmu i realizmu. W tym celu autor stawia następujące pytania badawcze:

Czy słusznie porzuca się założenia realizmu, krytykując go w całej rozciągłości jako teorię zupełnie nie przystającą do realiów funkcjonowania i struktury Unii Europejskiej? Czy rację mają jego krytycy uważający, że Unię Europejską najlepiej charakteryzować w oparciu o świadome wykorzystanie podstawowych lub też mniej lub bardziej zaawansowanych elementów teorii liberalnej, dającej się w prosty sposób przypisać do Unii, jej instytucji, zadań, filozofii działania i roli na świecie? Jakie elementy teorii realistycznej dostrzegamy w Unii? Jakie specyficzne cechy dla tego międzyrządowego i ponadnarodowego tworu jakim jest Unia Europejska ma wdrażane przez nią podejście pragmatyczne? Czy pragmatyzm w działaniu przekłada się na podejście realistyczne, a jeśli tak to w jakim zakresie i wymiarze? Czy ów pragmatyzm pojawił się dopiero wraz z przyjęciem nowej Strategii Globalnej, czy też był już wykorzystywany wcześniej, a jeśli tak to jakie były jego konotacje i świadomość jego użycia? Czy Unia Europejska jest lub może być podmiotem międzynarodowym realnie współkształtującym ład globalny? Czy może być partnerem w aspekcie politycznym i nie tyle wojskowym, co w wymiarze twardej siły i zdecydowania w działaniu wobec państw ościennych legitymujących się tożsamymi wartościami i celami strategicznymi? Czy pragmatyzm pomoże stworzyć silne mechanizmy pracy pomiędzy państwami członkowskimi i wzmocnić Unię globalnie?

Hipotezą badawczą przyjętą w pracy jest twierdzenie o konieczności stosowania teorii realistycznej oraz jej instrumentów w działaniu, przy jednoczesnym odejściu od teorii liberalnej, która, jak się okazało nie tylko nie była skuteczna, lecz doprowadziła do szeregu

błędnych działań i decyzji.

W ramach hipotez cząstkowych autor ujął następujące kwestie: Unia Europejska jest strukturą o złożonym systemie politycznym charakteryzującym się ponadnarodowością i międzyrządowością, w ramach których wprowadzony jest podział kompetencji i skomplikowany system decyzyjny, szczególnie w wymiarze polityki zagranicznej, bezpieczeństwa i obrony; w Unii Europejskiej silnie przenikają się interesy wspólnotowe z interesami narodowymi, pomiędzy którymi często dochodzi do konfliktów lub różnic i równie często do zbieżności, które jednak nie są łatwo definiowalne, co wynika zarówno z indolencji państw członkowskich, jak i instytucji unijnych; Unia Europejska jest specyficznym aktorem sceny międzynarodowej o charakterze organizacji międzynarodowej rywalizującym lub współpracującym nie tylko z organizacjami, lecz przede wszystkim z państwami; w warunkach globalnej rywalizacji i narastających problemów sposoby działania Unii Europejskiej i jej podejście określane jako „soft power” daleko odbiegają od dominującego w stosunkach między państwami podejścia „hard power”, co znajduje odzwierciedlenie nie tylko w wymiarze zewnętrznym, lecz także i wewnętrznym, nabierając przy tym wyraźnie konfrontacyjnego znaczenia; zachodzi rozbieżność pomiędzy liberalnym, a więc idealistycznym podejściem Unii Europejskiej do relacji międzynarodowych, a ich realistycznym charakterem przez co powstaje luka pomiędzy regulacjami i działaniami normatywnymi, a funkcjonalnością systemu i międzynarodowych relacji; z jednej strony Unia mieni się jako promotor wartości i zasad, a z drugiej strony w wielu przypadkach nie w pełni respektuje prawo, odchodząc również od własnych wartości i zasad; Unia Europejska w Strategii Globalnej z 2016 roku dostrzega potrzebę racjonalizacji swoich założeń i działań poprzez rozbudowanie i wzmocnienie podejścia pragmatycznego, co tym samym jest równoznaczne z uwzględnieniem słabości teorii liberalnej i położenia nacisku na teorię realizmu. Przejście pomiędzy teoriami musi także nastąpić na poziomie analitycznym i badawczym, a więc w mentalności analityków, badaczy i polityków. Grupą podlegającą wyłączeniu są obywatele. Społeczeństwa państw członkowskich niezmiennie od zarania dziejów postępują i działają w wymiarze realistycznym. Dalsze oparcie aktywności Unii Europejskiej na teorii liberalnej będzie pogłębiać istniejące problemy i przyczyniać się do powstawania nowych, podczas gdy przejście do założeń realistycznych może pomóc rozwiązać obecne kryzysy i zapobiec nowym. Z kolei poprawność polityczna nie może dominować nad realistyczną oceną sytuacji i stanowić podstawę podejmowania decyzji, gdyż utrudnia prawidłowe reagowanie zachodzące zmiany w ładzie międzynarodowym.

Struktura pracy:

W celu przeprowadzenia analizy działalności Unii Europejskiej, weryfikacji przyjętej hipotezy oraz próby odpowiedzi na pytania badawcze, przyjęto specyficzną strukturę, która umożliwi płynne przechodzenie od ujęcia teoretycznego do analizy studiów przypadku.

Rozdział pierwszy to przede wszystkim analiza teoretyczna, obejmująca wieloprzestrzenną dyskusję na polu takich teorii, jak liberalizm i realizm. Autor skupia się tu na dyskursie pomiędzy tymi teoriami i wnioskuje, że niedocenywanie realizmu w procesie analizy działalności Unii Europejskiej jest niewłaściwie i uniemożliwia przeprowadzenie pełnej analizy. Ponadto w ramach przeprowadzonych badań i analiz można stwierdzić, że stosowane dotychczas podejście liberalne uniemożliwia realną ocenę sytuacji, jak i analizę wielu aspektów aktywności międzynarodowej Unii, w tym zmian zachodzących na arenie globalnej. Idealistyczne nastawienie kreuje sztuczne podejście do wydarzeń i nierealne wizje świata, odrzucając fakty i twardą politykę stosowaną przez pozostałe podmioty stosunków międzynarodowych. W pierwszym rozdziale ten dysonans pomiędzy unijnymi wizjami świata i poczuciem, że organizacje międzynarodowe są najważniejsze, a powszechnym realizmem w stosunkach międzynarodowych, dbałością o własne interesy i realizacją ich poprzez pryzmat ważności jest szczególnie widoczny. Tym samym koniecznie trzeba zwrócić uwagę na znaczenie państw członkowskich, będących pierwotnymi uczestnikami stosunków międzynarodowych, kreatorami tychże relacji i twórcami samej Unii. Wobec powyższego wniosek o ich dominującej roli w stosunku do wszelkich organizacji międzynarodowych jest oczywisty, a ujęcie liberalne i ograniczenie w jego ramach działalności Unii Europejskiej jest dalekie od praktyki współczesnej polityki. Dlatego też twórcy nowej Strategii Globalnej Unii z 2016 roku używają sformułowania „pragmatyzm” jako etap przejścia w stronę analiz i funkcjonowania w oparciu o podejście realistyczne, podbudowane teorią realizmu. Pragmatyzm ten będzie musiał być zastosowany zarówno w kontekście zewnętrznym, jak i w odniesieniu do Brexitu oraz przemian polityczno-społecznych i gospodarczych w Unii, również w wymiarze wewnętrznym. Ponadto ostatnie wybory w poszczególnych państwach Unii wyraźnie wskazują na to, że obywatele państw członkowskich dostrzegają słabość podejścia liberalnego i poprzez swoje wybory wskazują na konieczność realizacji celów i zadań w oparciu o politykę realizmu tudzież politykę faktów. Obywatele państw członkowskich oczekują gwarancji stabilności i bezpieczeństwa, a nie budowania złudnych nadziei w oparciu o hasła dystrybucji demokracji i wyższych wartości, dzięki którym Unia osiągnie swoje cele wewnętrzne i zewnętrzne. Argumenty te, nie tylko nie przemawiają do społeczeństwa, lecz są także niewiarygodne dla aktorów sceny międzynarodowej. Podważają

one wiarygodność Unii i prowokują do stwierdzenia, że nie przemyślana dystrybucja wartości i nieustające obietnice stowarzyszenia czy też członkostwa w Unii Europejskiej są przyczyną narastania sporów i konfliktów, a nawet eskalacji niestabilności w regionach takich, jak wymiar wschodni i południowy Europejskiej Polityki Sąsiedztwa. Unia Europejska samoistnie zignorowała i podważyła swoje zasady i strategię nie podejmując zdecydowanych kroków wobec działań Rosji na Ukrainie, dopuszczając do uznania niepodległości Kosowa, czy też łamiąc międzynarodowe umowy przyjmując bez akceptacji Turcji, Cypr w poczet państw członkowskich.

W rozdziale drugim autor omawia i analizuje proces kształtowania, ewolucji i redukcji procesów integracyjnych w Europie. W układzie chronologiczno – problemowym przedstawiona jest w nim historia jednoczenia kontynentu, który wskazuje na trzy podstawowe kwestie. Pierwszy obejmuje początkowe fazy procesu, w którym skupiono się na integracji sektorowej, drugi związany jest z rozwojem idei i wartości oraz formowaniem poczucia bezpieczeństwa i wspólnotowości, a trzeci propaguje koncepcje federacji i konfederacji jako ostatecznego modelu dla Unii Europejskiej. W rozdziale tym autor skupił się na analizie koncepcji integracyjnych, traktatów i zmian jakie zaszły na przestrzeni tych koncepcji od powstania Wspólnot Europejskich do traktatu lizbońskiego. W rozdziale tym analizie zostało również poddane zagadnienie integracji przez dominację, które to ze względu na swoją specyfikę odnosi się bezpośrednio do założeń realizmu. Sukces integracyjny w latach czterdziestych i pięćdziesiątych XX wieku wyraźnie wskazywał na podejście pragmatyczne, w duchu realizmu, co wyrażało się poprzez realizację oczekiwań polityków i społeczeństw państw członkowskich obejmujących gwarancje bezpieczeństwa, odbudowy i rozwoju Europy po II wojnie światowej. Potwierdzeniem takiego podejścia jest ówczesna decyzja Wielkiej Brytanii o przystąpieniu do Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej, która była podyktowana kalkulacją zysków i strat wynikających z członkostwa lub jego braku. Można uznać, że początki integracji miały swoje korzenie w realizmie a nie liberalizmie. Tezę potwierdzają także wcześniejsze koncepcje integracyjne, które opierały się na chęci wzmocnienia władcy jak na przykład Karola Wielkiego czy Cara Aleksandra albo na realizacji partykularnych interesów danej jednostki, czy grupy. Przykładem jest idea integracji Słowian Południowych czy też idea Christianitas Europea. Liberalne wartości zaczęto stosować jako podstawę dla procesów integracji dopiero wtedy, gdy rozpoczęto propagowanie koncepcji demokracji, zasad prawa i przejściu od współpracy sektorowej do współpracy wyższego rzędu, opartej na kształtowaniu jedności europejskiej w zakresie aspektów politycznych, kulturowych i edukacyjnych. Pojawia się jednak pytanie, czy

realnie nastąpiło dzisiaj odejście od integracji sektorowej? Można na przykładzie Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej czy też kompetencji Unii Europejskiej i jej państw członkowskich stwierdzić, że nie. Chodzi tu nie tyle o samo założenie, że dana kwestia jest wspólnotowa lub nie, ale o to, że są one wyraźnie posegregowane, z wytyczonymi zakresami. Wobec powyższego sektorowość nadal istnieje, a została jedynie uzupełniona o wartości, przede wszystkim w celu ukrycia słabości Unii Europejskiej, braku realnej wspólnotowości i gotowości państw członkowskich do podejmowania realnych działań na arenie międzynarodowej.

Rozdziały trzeci i czwarty skupiają się na współczesnych zagrożeniach dla zjednoczonej Europy oraz próbie określenia jej miejsca i roli w świecie. Głównym założeniem było przeanalizowanie wybranych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych, których weryfikacja wskazuje na konieczność wykorzystywania w stosunkach międzynarodowych twardej siły i realistycznego podejścia do wyzwań przed którymi stoi Unia. Wyniki przeprowadzonych badań wskazują, że traktowanie zagrożeń jako wydarzeń, którym można zapobiegać za pomocą „wykorzystywania” idealistycznego podejścia nie daje oczekiwanych efektów, a jedynie tworzy fałszywy pozytywny obraz, podając za przykład bliskowschodni proces pokojowy. Z analizy wynika też, że niestety w wielu przypadkach tak jest i ani urzędnicy unijni, ani politycy pogrążeni w poprawności politycznej i obarczeni niejako „skazą” wartości i koncepcji „soft power”, nie proponują Unii w wymiarze wewnętrznym i zewnętrznym właściwych rozwiązań. Jasno wskazują na to przykłady przytoczone w tych rozdziałach, odwołujące się na przykład do Brexitu, a więc braku zrozumienia zachodzących zmian w społeczeństwie brytyjskim. W to wszystko wpisują się też problemy zewnętrzne, w których liberalizm jest jednym z najbardziej wątpliwych podejść chociażby ze względu na zupełnie inne motywacje i podstawowe instrumentarium wykorzystywane przez pozostałych aktorów międzynarodowej sceny. Przykład relacji z Federacją Rosyjską oddaje idealnie te znaczące różnice. Odmienność tą widać także w relacjach transatlantyckich. Ponadto ważniejszą nawet kwestią w tym zakresie, wydaje się być sposób postrzegania sceny międzynarodowej i zachodzących na niej zmian. Inaczej są one rozumiane przez przytoczone państwa, a inaczej przez Unię Europejską.

Rozdział piąty to geneza i analiza Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa. Przeprowadzony wywód wskazuje zarówno mocne, jak i słabe strony tej polityki i prowadzi do konstatacji, że może ona nadal pozostać koordynacyjną, ale koniecznym jest wypracowanie wspólnych celów i metod jej realizacji. Problemem w tym zakresie jest właśnie definiowanie wspólnych planów opartych o strategię poszczególnych państw

członkowskich. Nie ma w tym zakresie żadnych działań ani na poziomie ponadnarodowym ani międzyrządowym, a podejmowanie wspólnych działań czy misji na zasadzie *ad hoc* nie może być traktowane jako tego typu czynności. Tak rozumiana wspólnotowość miałyby szansę realnie funkcjonować i *de facto* pozycjonować Unię Europejską jako rzeczywisty i silny podmiot międzynarodowy, zdolny do oddziaływania na arenie globalnej. Unia pozbawiona tego wymiaru wspólnotowości, z niezwykle złożonym procesem decyzyjnym w zakresie polityki zagranicznej i bezpieczeństwa oraz sztucznym wymiarem uwspólnotowienia jest jedynie jednym z podmiotów relacji międzynarodowych i to w dodatku o bardzo słabej pozycji i niskim poziomie oddziaływania. Można więc stwierdzić, że podejście to prowadzi do jej marginalizacji i braku powszechnego traktowania jej jako partnera, co wielokrotnie potwierdzały stanowiska Stanów Zjednoczonych, Federacji Rosyjskiej, Chin i innych państw, głównie skupiających się na relacjach bilateralnych z państwami członkowskimi. Rozdział ten odnosi się także do nowej Strategii Globalnej Unii Europejskiej opublikowanej w 2016 roku. Główną jej zaletą jest sposób opracowywania przez badaczy, analityków i ekspertów w zakresie podejmowanej problematyki. Dzięki temu udało się, przynajmniej teoretycznie, skonkretyzować cele, które następnie winny być realizowane wskutek przyjęcia określonych aktów prawnych i idących w ślad za nimi instrumentów. Ponadto, duch strategii w większym stopniu czerpie z doświadczeń podejścia realistycznego w kształtowaniu rzeczywistości międzynarodowej. Dokument ten daleki jest od stosowanej dotychczas retoryki o „raju, kontynencie szczęśliwości i własnej potędze w wymiarze globalnym”. Analiza strategii wykazała zwrot Unii Europejskiej od idealizmu do realizmu, poprzez podkreślenie znaczenia pragmatyzmu w jej działaniach, wzmocnienie wymiaru bezpieczeństwa i obrony oraz skupienie się na rzeczywistej ocenie sytuacji międzynarodowej i praktycznych działaniach. W strategii można określić świadomość potrzeb i celów oraz pozycji UE na świecie i potrzeby wzmocnienia jej partycypacji w procesie kształtowania ładu globalnego. Niemniej jednak, cały zakres instrumentarium pozostawiono do dalszego wypracowania poprzez unijne instytucje i państwa członkowskie. Położono w nich nacisk na praktyczną wspólnotowość, a więc na ponadnarodowy i realnie koordynacyjny charakter, wskazując także na elementy łatwo definiowalne jako wspólne, podając za przykład bezpieczeństwo i konieczność budowy potencjału obronnego. Tym samym podjęto próbę wzmocnienia wymiaru sprawczego Unii i jej odpowiedzialności regionalnej i globalnej. Podejście to jest niewątpliwie wzmocnieniem elementu realistycznego w funkcjonowaniu Unii Europejskiej i budowaniem instrumentów wprost przypisywanych do tak zwanej „twardej siły”.

Rozdział szósty jest omówieniem i analizą pragmatycznych działań Unii Europejskiej

w zakresie budowy bezpieczeństwa i podejmowania takich aktywności, jak chociażby współpraca z NATO. Jest on ujęciem tych aspektów, które właściwie ze względu na swój charakter są realistyczne tak u podstaw jak i w całej swej rozciągłości, a na które patrzono, które oceniano i w ramach których działano z różnym natężeniem pragmatycznym, raz odchodząc od niego i stosując zasady i tryb teorii liberalnej, a innym razem wykorzystując podejście realistyczne ze wszystkimi jego implikacjami. Jednakże nawet w tym drugim podejściu brak było skutecznych i rzeczywistych instrumentów lub ich ilość i jakość była zbyt niska, aby mogła urealnić prowadzone badania i być określona jako owa „twarda siła”. Ten element, jak ukazuje analiza, powoli, acz konsekwentnie ulega modyfikacji i przyjmuje charakter realistyczny, co w dużej mierze jest podyktowane rosnącą świadomością, a może nawet wzrastającym poziomem pogodzenia się instytucji unijnych z jego międzyrządowym charakterem i dominującą rolą państw członkowskich. Państwa członkowskie sprawnie współpracują i działają w ramach jasno zdefiniowanych potrzeb i celów, wykonując zadania, które przez pryzmat jedności działania państw mogą być postrzegane jako wspólnotowe, co jednak nie oznacza ponadnarodowe, choć i taka interpretacja jest dopuszczalna.

Metodologia w procesie badawczym:

Analiza zagadnień poruszanych w pracy samoczynnie wygenerowała potrzebę wykorzystania kilku metod badawczych. Wynika to nie tylko z zakresu merytorycznego, jaki obejmuje praca, ale przede wszystkim z jej interdyscyplinarnego charakteru. Stąd też wykorzystano następujące metody badawcze: analizę systemową, metodę komparatystyczną, metodę instytucjonalno-prawną, metodę krytycznej analizy tekstu, metodę historyczną, metodę analizy wewnętrznej i zewnętrznej tekstu, metodę decyzyjną, metodę refleksji i metodę ekstrapolacji. Szczegółowa charakterystyka wykorzystania poszczególnych metod badawczych i ich przełożenie na przeprowadzone w pracy analizy znajdują się we wstępie publikacji.

Teorie zastosowane do wyjaśnienia problemu badawczego:

W odniesieniu do zakresu merytorycznego pracy i przeprowadzonej w jej ramach analizy można stwierdzić, że skupia ona kilka teorii, które umożliwiły przeprowadzenie wywodu badawczego. Należą do nich teoria liberalna, konstruktywizmu i realizmu. Niemniej jednak nie pozostaje bez znaczenia odwołanie się także do ich pochodnych tj. teorii neoliberalizmu i neorealizmu oraz specyficznych składowych takich, jak na przykład realizm strukturalny, realizm ofensywny i defensywny. Badana problematyka ze względu na swoją złożoną strukturę, zawiły system decyzyjny Unii Europejskiej w zakresie wspólnej polityki

zagranicznej i bezpieczeństwa, skomplikowane relacje wewnętrzne oraz zewnętrzne wymaga ujęcia wieloteoretycznego. W dodatku badania nad pragmatyzmem i realizmem w kontekście funkcjonowania Unii Europejskiej bezpośrednio wpływają nie tyle na negację liberalizmu jako teorii umożliwiającej opisywanie jej działań, lecz wskazują, że nie jest ona jedyną teorią do badania międzynarodowej aktywności Unii Europejskiej.

Jednocześnie zderzenie pomiędzy idealistycznym podejściem, reprezentowanym przez Immanuela Kanta, Joseph Schumepeter'a, Doyle'a i Bruce Russet'a, o pokojowym charakterze relacji międzynarodowych, eliminacji wojny i zagrożeń oraz zaniechania rywalizacji, a realistycznym podejściem prezentowanym m.in. przez Hansa Morgenthau, dotyczącym rywalizacji między państwami, w zestawieniu ze współczesnymi wydarzeniami i powszechnym międzynarodowym pragmatyzmem reprezentowanym przez państwa daje podstawy do badań i analiz w obrębie realizmu.

Realizm zastosowany w pracy wyjaśnia faktograficzne i pragmatyczne podejście do analizy relacji międzynarodowych Unii Europejskiej, jej decyzji i działań. Podkreśla jednocześnie znaczenie państw członkowskich zarówno w jej procesie decyzyjnym, jak i aktywności zewnętrznej. Wskazuje też na to, że państwa będąc jej założycielami faktycznie kształtują jej byt w ramach relacji międzyrządowych, a wymiar ponadnarodowy realizowany przez poszczególne instytucje unijne stanowi element koordynacyjny i nie wnoszący szczególnego wkładu w globalną partycypację Unii Europejskiej.

Wyniki badań:

Prezentowana praca stanowi wkład do badań nad problematyką działalności Unii Europejskiej w środowisku międzynarodowym i jej wymiarach pragmatycznym i realistycznym, które do tej pory były powszechnie marginalizowane, a nawet pomijane w procesie badawczym i analitycznym, zdominowanym przez podejście liberalne, neoliberalne i konstruktywistyczne. Autor za główne zadanie postawił sobie wypełnienie wolnej przestrzeni badawczej i analitycznej obecnej w wymiarze porzucania perspektywy realistycznej w aktywności globalnej Unii Europejskiej, jak i w procesie decydowania i działania w ramach jej instytucji i struktur wewnętrznych oraz wzajemnych relacji pomiędzy państwami członkowskimi. Takie podejście jest odejściem od promowanego w badaniach nad polityką zagraniczną, bezpieczeństwem i obroną Unii Europejskiej podejścia liberalnego i koncepcji „soft power”. Nie jest to więc kolejna praca na temat idei i europejskich wartości. Uzasadnieniem dla tego podejścia jest przede wszystkim stan relacji pomiędzy państwami członkowskimi i problemy, z jakimi Unia musi się obecnie mierzyć w wymiarze wewnętrznym i zewnętrznym, a które prowadzą do zmian w podejściu strategicznym i

wymuszają stosowanie podejścia realistycznego z wykorzystaniem mechanizmów „hard power”. Niniejsza praca może być postrzegana jako element szerzej zakrojonych badań nad strukturą budowy potęgi Unii Europejskiej, jej znaczenia i roli na świecie oraz kształtowania nowego układu sił w ramach wspólnoty. Problematyka podjęta przez autora jest szeroka i nadal pozostawia przestrzeń do analiz, co także wynika z dynamiki zmian, jakie zachodzą na kontynencie europejskim i w polityce międzynarodowej. Postawiona hipoteza zakłada duże znaczenie i konieczność stosowania teorii realistycznej, jej instrumentów i pragmatyzmu w działaniu i odejście od teorii liberalnej, idealistycznej, która na przestrzeni lat i zachodzących wydarzeń nie tylko się nie sprawdziła, lecz stała się wręcz przyczyną szeregu błędów i problemów, które obok sukcesów położyły się cieniem na obrazie i funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Przeprowadzona w poszczególnych rozdziałach analiza, zarówno historyczna jak i wydarzeń bieżących wykazała, że hipoteza jest właściwa. Przejście od liberalizmu do realizmu następowało zawsze gdy zachodziła konieczność skutecznego oddziaływania na arenie regionalnej i globalnej oraz wielokrotnie potwierdzała się w procesie decyzyjnym, w którym to państwa członkowskie, a nie struktury ponadnarodowe okazywały się dominujące, a ich polityka i interes narodowy dominował. W całej rozciągłości możemy dostrzec owo przesunięcie z liberalizmu do realizmu i pragmatyzmu w nowej Strategii Globalnej Unii Europejskiej z 2016 roku, w której zdecydowanie podkreśla się nie tylko ich znaczenie, lecz także skuteczność jaką ze sobą niosą w aktywności międzynarodowej. Hipoteza wobec powyższego została zweryfikowana pozytywnie. W kolejnych rozdziałach, które były elementem służącym rozwiązaniu problemu badawczego, autor podjął się analizy wykorzystania zasad przyjętych w ramach liberalizmu i realizmu i formułował wnioski, które w nowej formie prezentowały poruszone zagadnienia, jak i potwierdzały na przestrzeni całego procesu integracji dominującą, choć nie uświadomioną lub celowo pomijaną rolę pragmatyzmu i realizmu. W pracy udało się udzielić odpowiedzi na postawione pytania badawcze, które są zarazem weryfikacją hipotez częściowych. Analiza wykazała, że nie jest słusznym porzucanie założeń realizmu i podejmowanie się jego kompleksowej krytyki w odniesieniu do zewnętrznej aktywności Unii, ani też jej wewnętrznych procesów decyzyjnych. W toku wywodu badawczego okazało się również, że funkcjonowanie Unii Europejskiej oraz jej struktura nie wyklucza zastosowania teorii realizmu, a wręcz ją uzasadnia. Wyniki badań pokazują także to, że krytycy realizmu nie mają racji twierdząc, że do funkcjonowania Unii Europejskiej można w prosty sposób przypisać teorię liberalną, gdyż często skupienie się na wartościach nie znajduje odzwierciedlenia w jej aktywności. Zaburzenie na tym poziomie pojawia się zarówno w procesie realizacji zasady warunkowości,

jak i oceny sytuacji międzynarodowej. Teoria realistyczna, która nie jest jednolita w swej strukturze i w toku rozwoju koncepcji stała się wielowątkowa, w wielu kwestiach jest dostrzegalna w funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Wpływ realizmu widzimy zarówno w nacjonalistycznym podejściu państw do reprezentowania na forum unijnym własnych interesów, wykorzystywaniu Unii do realizowania własnych potrzeb i strategicznych wizji, w misjach i operacjach Unii Europejskiej, w relacjach z państwami trzecimi, w polityce handlowej, która również wpisuje się w zakres działalności międzynarodowej, jak i w jej polityce humanitarnej, Europejskiej Polityce Sąsiedztwa oraz w realizacji założeń i zadań objętych funduszem rozwojowym Unii. Ponadto realizm przeplata się z liberalizmem i konstruktywizmem, a różni ich w punktach stykowych jedynie perspektywa negatywnego lub pozytywnego podchodzenia i ogólnej oceny sytuacji. Niemniej jednak wątpliwe pozostaje stwierdzenie Walt'a o szczególnej roli konstruktywizmu i doprowadzeniu przez Unię Europejską do powstania tożsamości europejskiej, co niewątpliwie jest bardzo daleko idącą konstatacją, wynikającą prawdopodobnie z niedostatecznej wiedzy na temat historii Europy i procesów integracyjnych. Tym bardziej, że powstanie i funkcjonowanie Unii nie przełożyło się na porzucenie, czy też osłabienie określonej przez Walt'a „lojalności narodowej”, inaczej interesów narodowych na rzecz ponadnarodowych interesów Unii Europejskiej. Nie było tak ani w 2011 roku, czyli wtedy gdy powstawał jego tekst, ani nie jest tak obecnie, kiedy wszyscy zadają sobie pytanie jaka będzie owa Unia Europejska w przyszłości, w której obecnie Niemcy, Francja, Hiszpania i Włochy mówią o zróżnicowanej integracji. Wzmacnianie wątpliwości w procesie integracyjnym i próby dzielenia jej na mniej i bardziej zintegrowane, szczególnie przez dwa państwa, w których narasta egoizm narodowy i niezadowolenie społeczne z obecnych rządów (Niemcy, Francja) jest szkodliwe dla procesu integracji i ukazuje obawy przed wzmocnieniem współpracy międzyrządowej w ramach wspólnoty, która pozwoli utrzymać Unię Europejską, jako organizację suwerennych państw. Tym samym bazą do jej funkcjonowania będą podstawy realizmu i czysty pragmatyzm. W toku przeprowadzonych badań okazało się, że podejście pragmatyczne ma zarówno duże znaczenie dla jej wymiaru międzyrządowego, jak i ponadnarodowego. Realnie oceniając sytuację wewnętrzną i zewnętrzną Unii Europejskiej możemy wskazać, że wszystkie decyzje i działania oparte o pragmatyzm, a więc praktyczne i realistyczne oczekiwania, potrzeby i cele stanowiły przyczynek do jej rozwoju, a nie osłabienia. Podjęcie decyzji o organizacji wyborów do Parlamentu Europejskiego w 1979 roku było wyrazem dążenia do zbudowania demokratycznego wymiaru Unii. Rozpoczęcie misji na Bałkanach miało służyć budowaniu obszaru stabilności w najbliższym sąsiedztwie. Współpraca transatlantycka gwarantowała

kształtowanie i utrzymanie gwarancji bezpieczeństwa, a umowy handlowe z państwami Afryki, Karaibów i Pacyfiku otwierały nowe rynki zbytu. Niewątpliwie pragmatyzm w działaniu przekłada się na podejście realistyczne zarówno w wymiarze wewnętrznym, jak i zewnętrznym Unii Europejskiej. Charakteryzuje zarówno podejmowane decyzje, jak i prowadzone działania. Podczas wywodu badawczego stwierdzono, że pragmatyzm był wykorzystywany w Unii Europejskiej i stanowił podstawę jej procesów decyzyjnych i działań nie tylko w ramach nowej Strategii Globalnej z 2016 roku, lecz od początku jej istnienia, czy też właściwie od rozpoczęcia procesu integracji w latach pięćdziesiątych XX wieku. Pragmatyzm stanowił właściwie element kształtowania Unii Europejskiej i rozwoju procesów integracyjnych, częściowo zanikając na przestrzeni lat w natłoku informacji i budowy przekonania, że Unia przede wszystkim działa i podejmuje decyzje w oparciu o wartości i zasady w duchu liberalnym.

Unia Europejska może być podmiotem współkształtującym ład globalny o ile przyjmie na siebie ciężar odpowiedzialności zbiorowej za podejmowane działania i decyzje, a jednocześnie będzie posiadała skuteczne instrumenty oddziaływania na arenie międzynarodowej i nie będą to jedynie elementy polityki gospodarczej, czy też dystrybucji zasad i wartości. Wyzwaniem w tej kwestii jest jej dotychczasowy miękki charakter działań i brak realnych środków nacisku. Musimy przy tym pamiętać, że stosowane dotychczas sankcje i misje nie odzwierciedlają ani potencjału Unii, ani jej realnej siły, ani też nie są na tyle skuteczne by traktować je jako podstawę do uznania Unii Europejskiej za aktywny i wpływowy podmiot międzynarodowy. Unia Europejska chcąc odgrywać znaczącą rolę na świecie musi opierać się na potencjale, którego obecnie nie posiada. Jego kreacja związana jest z realnymi inwestycjami finansowymi i intelektualnymi w rozwój nowych technologii wojskowych, zbudowanie potencjału obronnego, jak i środków odstraszania i przymusu. W tym względzie Unia podjęła już działania wpisując je w Strategię Globalną z 2016 roku i prowadząc intensywne prace nad stworzeniem realnych instrumentów temu służących. Szczególnym aspektem jej możliwości i zdolności funkcjonowania na arenie międzynarodowej jest rozwój nie tylko potencjałów wojskowych i technologicznych, tworzenie mechanizmów i gwarancji wzajemnego wsparcia, lecz także udowodnienie innym podmiotom stosunków międzynarodowych potencjału swojej konsolidacji i jedynomyślności.

Unia Europejska w Strategii Globalnej z 2016 roku dostrzega potrzebę racjonalizacji swoich założeń i działań, poprzez rozbudowanie i wzmocnienie podejścia pragmatycznego, co tym samym jest równoznaczne z uwzględnieniem słabości teorii liberalnej i położeniem nacisku na teorię realizmu. Jak wspomniano wcześniej, przejście pomiędzy teoriami musi

także nastąpić na poziomie analitycznym i badawczym, a więc w mentalności analityków, badaczy i polityków, ale nie obywateli, ponieważ społeczeństwa państw członkowskich nadal postępują i działają w wymiarze realistycznym. Ponadto dalsze oparcie Unii Europejskiej na założeniach teorii liberalnej będzie jedynie pogłębiać istniejące problemy i przyczyniać się do powstawania nowych, podczas gdy przejście do założeń realistycznych może jej pomóc rozwiązać obecne problemy i zapobiec kreowaniu nowych; a poprawność polityczna powszechna w Unii Europejskiej nie może dominować nad realistyczną oceną sytuacji i być podstawą do podejmowania decyzji, ponieważ jest szkodliwym czynnikiem powstrzymującym właściwe reagowanie.

Przeprowadzony wywód badawczy umożliwił udzielenie odpowiedzi na postawione pytania badawcze i potwierdził założoną hipotezę jak i hipotezy cząstkowe. Tym samym w toku analizy okazało się, że Unia Europejska, aby skutecznie funkcjonować na współczesnej arenie międzynarodowej bezwzględnie musi przyjąć postawę pragmatyczną i opartą o założenia teorii realistycznej, szanując jednocześnie dotychczas promowane przez siebie wartości.

Omówienie pozostałych osiągnięć naukowych

Habilitant w latach 2008 – 2018 realizował zadania badawcze w podziale na pięć zagadnień, z czego trzy wynikają z projektów badawczych realizowanych w ramach projektów Narodowego Centrum Nauki. Dwa z projektów zostały zakończone, a jeden jest obecnie w trakcie realizacji. Dwa kolejne zagadnienia obejmują swym zakresem Europejską Politykę Sąsiedztwa oraz Bałkany Zachodnie.

Badania realizowane w ramach grantów Narodowego Centrum Nauki:

Obszar badawczy I:

Tytuł projektu badawczego: Numer projektu 2011/01/B/HS5/02630, Program Opus, Rola euroatlantyckiego systemu w wielobiegunowym świecie w kontekście kształtującego się nowego ładu globalnego.

Kierownik projektu: prof. zw. dr hab. Józef M. Fiszer

Główny wykonawca: dr Paweł Olszewski

Wykonawcy: dr Agnieszka Cianciara, dr Jakub Wódka, dr Tomasz Paszewski, dr hab. Agnieszka Orzelska-Stączek,

Główne założenia i cele projektu:

Celem naukowym badania, a tym samym głównym problemem było udzielenie odpowiedzi na pytanie o kształt nowego ładu międzynarodowego i dalszy jego rozwój oraz co najważniejsze przeprowadzenie dogłębnej analizy zachodzących zmian i powstających relacji między uczestnikami stosunków międzynarodowych ze wskazaniem kto będzie stanowił trzon tego ładu i w jakim kierunku będzie następowała jego ewolucja. Zagadnieniem przewodnim w ramach tego badania była rola i miejsce systemu euroatlantyckiego w systemie międzynarodowym i jego wpływ na kształtowanie się nowego ładu globalnego, przy uwzględnieniu jego specyficznej wielo-podmiotowości, a tym samym i wymiaru transatlantyckiego.

Udział habilitanta w projekcie:

Habilitant odpowiadał za przeprowadzenie analizy z zakresu: rozwoju wewnętrznej sytuacji w NATO i reform instytucjonalnych oraz politycznych w ramach tego sojuszu, roli interesów strategicznych istniejących między podmiotami uczestniczącymi w relacjach transatlantyckich. Zbadanie zbieżności tych interesów i udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy

będą one sprzyjały wzajemnej współpracy oraz sprawdzenie na ile odmienność interesów będzie ją osłabiała. Sprawdzenie hipotezy, czy słaba polityka zagraniczna Unii Europejskiej, w tym opierająca się na koncepcji Unii jako pokojowej siły i słabych instrumentach wykonawczych – może być utrudnieniem dla współpracy geopolitycznej z Stanów Zjednoczonych. Ponadto, do zadań habilitanta należało udzielenie na pytanie czy oba badane podmioty mają zdolność do kooperacji w zakresie budowy przez Stany Zjednoczone i aktorów europejskich kształtu nowej architektury ładu globalnego ? Można bowiem założyć, że udana współpraca w tym względzie będzie cementować relacje transatlantyckie, a kłopoty lub nadmierna rywalizacja interesów może negatywnie wpłynąć na wzajemne relacje.

Publikacje:

Monografie:

1. Olszewski P, Fiszer J. M., Piskorska B., Podraza A. (red.) *Współpraca transatlantycka. Aspekty polityczne, ekonomiczne i społeczne*, ISP PAN, K. A. Stiftung, Warszawa 2014.
2. Fiszer J. M., Olszewski P. (red.), *System euroatlantycki w wielobiegunowym ładzie międzynarodowym*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa 2013.

Rozdziały w monografiach:

1. Olszewski P., *Relacje transatlantyckie w rejonie Azji. Rywalizacja czy współpraca?* [w:] Olszewski P, Fiszer J.M., Piskorska B., Podraza A. (red.) *Współpraca transatlantycka. Aspekty polityczne, ekonomiczne i społeczne*, ISP PAN, K.A.Stiftung, Warszawa 2014.
2. Olszewski P., Chojan A., *Europejska Polityka Sąsiedztwa i misje międzynarodowe Unii Europejskiej na przykładzie Mołdawii* [w:] Piskorska B., Kosienkowski M. (red.), *Mołdawia i Unia Europejska - od współpracy do integracji*, Wyd. KUL, Lublin 2014, s. 113-129.
Mój wkład w powstanie tej pracy polegał na przygotowaniu połowy rozdziału. Udział procentowy szacuję na 50 %.
3. Olszewski P., *Strategia „Soft Power” Unii Europejskiej a euroatlantycka współpraca w wielobiegunowym świecie*, [w:] Fiszer J., Olszewski P (red.), *System euroatlantycki w wielobiegunowym ładzie międzynarodowym*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 39-62.
4. Olszewski P., Chojan A., *Wpływ kryzysu gospodarczego na aktywność międzynarodową Unii Europejskiej*, [w:] Grosse T.G (red.), *Między polityką a*

rynkiem. *Kryzys Unii Europejskiej w analizie ekonomistów i politologów*, Uczelnia Łazarskiego, Warszawa 2013, s. 143-162.

Mój wkład w powstanie tej pracy polegał na przygotowaniu połowy rozdziału. Udział procentowy szacuję na 50 %.

5. Olszewski P., *Reforma strategii bezpieczeństwa Unii Europejskiej jako nowe otwarcie w relacjach transatlantyckich. Koncepcja i perspektywy* [w:] Fiszer J.M. (red.), *System euroatlantycki i bezpieczeństwo międzynarodowe w multipolarnym świecie. Miejsce i rola Polski w euroatlantyckim systemie bezpieczeństwa*, ISP PAN, Warszawa 2013, s. 208- 230.

Working paper:

1. Olszewski P., *System euroatlantycki w świetle agendy bezpieczeństwa Unii Europejskiej i Stanów Zjednoczonych*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, ss. 73.

Udział w konferencjach:

Konferencje międzynarodowe:

1. Olszewski P., *European Union in a modern world: transatlantic perspective-the one and only or just one of several solutions* – referat; konferencja: „8th PAN Conference”, EISA, University of Warsaw, Warszawa 18- 21.09.2013.

Konferencje krajowe:

1. Olszewski P., *Unia Europejska i Stany Zjednoczone w procesie kształtowania nowej architektury ładu globalnego w perspektywie relacji transatlantyckich* – referat, konferencja: „System euroatlantycki w wielobiegunowym świecie. Próba prognozy”. Zakład Europeistyki ISP PAN, , Warszawa, 06 maja 2014.
2. Olszewski P., *Unia Europejska w relacjach transatlantyckich - szanse i zagrożenia wobec współczesnych konfliktów* - referat; konferencja: „Kongres Europeistyki, „Unia Europejska wobec współczesnych wyzwań i zagrożeń międzynarodowych”, UW Warszawa 18-20.09.2014.
3. Olszewski P., *Podmioty systemu transatlantyckiego w Afryce – działania i zaniedbania* – referat; konferencja: „Normy, wartości i instytucje we współczesnych stosunkach międzynarodowych”, PTSM Wrocław, Listopad 2014.
4. Olszewski P. *Tożsamość Unii Europejskiej a jej polityka zagraniczna* – referat;

konferencja: „Kongres Europeistyki, Oblicza tożsamości europejskiej”, UW, Warszawa 18-20.09.2014.

5. Olszewski P., *Rola Polski w unijnej polityce walki z terroryzmem międzynarodowym* – referat, konferencja: „Dziesięć lat członkostwa Polski w Unii Europejskiej. Próba bilansu”, Warszawa 29.04.2014.
6. Olszewski P., *Relacje transatlantyckie w rejonie Azji i Pacyfiku. Rywalizacja czy współpraca* – referat; konferencja: „Współpraca transatlantycka: aspekty polityczne, ekonomiczne i społeczno-kulturowe”, Centrum Naukowe ISP PAN i Uczelni Łazarskiego, Instytut Nauk Politycznych i Spraw Międzynarodowych Wydziału Nauk Społecznych KUL, Instytut Gospodarki Amerykańskiej i Stosunków Transatlantyckich Uczelni Łazarskiego, Fundacja Adenauera, Lublin 7.06.2013.
7. Olszewski P., *Unia Europejska wobec dążeń integracyjnych Serbii* – referat; konferencja: „Unia Europejska w multipolarnym systemie międzynarodowym: szanse i zagrożenia”, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa, 10.12.2013.
8. Olszewski P., *Reforma strategii bezpieczeństwa Unii Europejskiej jako nowe otwarcie w relacjach transatlantyckich. Koncepcja i perspektywy* – referat; konferencja: „System euroatlantycki i bezpieczeństwo międzynarodowe w multipolarnym świecie. Miejsce i rola Polski w euroatlantyckim systemie bezpieczeństwa międzynarodowego”, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa, 17.12.2013.
9. Olszewski P., *Unia Europejska w wielowymiarowym kryzysie i jej miejsce w nowym łańdźie międzynarodowym* – referat; konferencja: „Zarządzanie procesem integracji europejskiej i modernizacja Unii Europejskiej w dobie kryzysu i kształtowania się nowego łańdźu międzynarodowego”, Centrum Naukowe Instytutu Studiów Politycznych PAN i Uczelni Łazarskiego, Warszawa, 11.12.2012.

Dydaktyka:

W ramach projektu uruchomiono na kierunku Stosunki Międzynarodowe, na Wydziale Ekonomii i Zarządzania Uczelni Łazarskiego przedmiot do wyboru zatytułowany: „System transatlantycki i jego rola w świecie”, który obecnie prowadzony jest przez habilitanta.

Obszar badawczy II

Tytuł projektu badawczego: Numer projektu UMO-2012/05/D/HS5/01596, Europeizacja partii politycznych i grup interesu w kontekście Partnerstwa Wschodniego, Program Sonata NCN

Kierownik: dr Agnieszka Cianciara

Wykonawcy: dr Paweł Olszewski, dr Jakub Wódka, dr Adam Burakowski

Główne założenia i cele projektu:

Cel badawczy/ hipotezy

Celem projektu badawczego *Europeizacja partii politycznych i grup interesu w kontekście Partnerstwa Wschodniego* była pogłębiona i wszechstronna refleksja o charakterze teoretycznym oraz empirycznym, dotycząca procesów europeizacji (socjalizacji) krajowych aktorów życia politycznego i gospodarczego, w przypadku, gdy państwo nie jest członkiem Unii Europejskiej (UE) i nie ma oficjalnie sformułowanych perspektyw członkostwa.

Podstawowa hipoteza badawcza zakładała, iż pomimo podobieństwa niektórych narzędzi stosowanych przez Unię Europejską w ramach polityk rozszerzenia i sąsiedztwa, specyfika krajowego kontekstu instytucjonalnego w wymiarze politycznym oraz społeczno-gospodarczym, a także odmiennosc zachęt oferowanych przez Unię Europejską (brak perspektywy członkostwa lub brak jej wiarygodności) owocują odmiennymi formami, wzorami i efektami procesów europeizacji niż w przypadku krajów Europy Środkowej. Stąd pierwszym celem projektu było analityczne wyodrębnienie oraz porównanie modeli europeizacji w różnych kontekstach instytucjonalnych. Wydaje się, iż kluczowe było tutaj pytanie o granice europeizacji oraz przekształcanie jej impulsów przez krajowych aktorów, pragnących wykorzystać dostarczane zasoby unijne dla budowy własnej pozycji i realizacji partykularnych interesów politycznych i gospodarczych.

Kolejnym celem projektu była empiryczna weryfikacja przyjętej koncepcji teoretycznej w perspektywie porównawczej uwzględniającej proces europeizacji wybranych partii politycznych i (gospodarczych) grup interesu z państw objętych Partnerstwem Wschodnim oraz państw o statusie kandydatów do akcesji (Turcja i Bałkany Zachodnie).

Udział habilitanta w projekcie:

Habilitant przeprowadził empiryczną weryfikację koncepcji teoretycznej w odniesieniu do procesów europeizacji partii politycznych i grup interesu w wybranych krajach objętych Partnerstwem Wschodnim i kandydujących do członkostwa (w tym przypadku Macedonii). Do zadań habilitanta należała także analiza źródeł pierwotnych i wtórnych oraz analiza behawioralna za pomocą serii wywiadów pogłębionych przeprowadzonych wśród elit politycznych i gospodarczych państwa objętego badaniem oraz wśród przedstawicieli instytucji i organizacji europejskich. Kolejnym zadaniem było opracowanie wniosków teoretycznych i empirycznych z wykorzystaniem analizy komparatystycznej oraz określenie potencjalnych perspektyw badawczych, jakie otwierają uzyskane w ramach projektu wyniki.

Publikacje:

Monografia:

1. Olszewski P., Cianciara A., Burakowski A., Wódka J., *Europeizacja partii politycznych i grup interesu w krajach Partnerstwa Wschodniego i kandydujących do Unii Europejskiej*, ISP PAN, Warszawa 2015.

Mój wkład w powstanie tej pracy polegał na przygotowaniu dwóch rozdziałów. Udział procentowy szacuję na 20%.

Udział w konferencjach:

Konferencje międzynarodowe:

1. Olszewski P., *Multiculturalism – the fallen ideology of the European Union, Multiculturalism: Theories and Practice*, Cardiff University, Wielka Brytania, 14-17.05.2012.

Konferencje krajowe:

1. Olszewski P., *Europeizacja a konflikt macedońsko-albański* - referat; konferencja: „Unia Europejska i jej peryferie. Pożegnanie z europeizacją?”; ISP PAN, 02.11.2015
2. Olszewski P., *Polityka zagraniczna Unii Europejskiej jako element kształtowania współpracy regionalnej na Bałkanach* – referat; konferencja: „Kongres Politologiczny, PTNP”, Kraków, 22-24.09.2015.

Obszar badawczy III

Tytuł projektu badawczego: Numer projektu UMO-2015/17/B/HS5/00486O, ekonomicznych podstawach supremacji geopolitycznej – projekt w toku, Program Opus NCN.

Kierownik: dr hab. Tomasz Grzegorz Grosse

Wykonawcy: prof. dr hab. Bogdan Góralczyk, dr hab. Marek A. Cichocki, dr Paweł Olszewski

Główne założenia i cele projektu:

Celem projektu jest próba oceny znaczenia trzech obszarów gospodarczych dla budowania potęgi w stosunkach międzynarodowych. Chodzi o sektor energetyczny, umiędzynarodowienie waluty oraz technologie o znaczeniu wojskowym, które mogą być potencjalnie „paliwem dla dominacji”, czyli instrumentem dla uzyskiwania przewag geopolitycznych przez największe mocarstwa. Projekt dotyczy więc trzech polityk gospodarczych wybranych państw (USA, Chin i Rosji) oraz Unii Europejskiej (UE). Zmierza do zbadania tego, w jaki sposób i pod jakimi warunkami wspomniane polityki mogą przyczynić się do wzrostu potęgi geopolitycznej danego podmiotu w stosunkach międzynarodowych.

Udział habilitanta w projekcie:

Habilitant w ramach projektu prowadził analizy dotyczące polityki USA w zakresie badań i rozwoju technologii wojskowych i jej nastawienia na wspieranie najlepszych ośrodków naukowych i zacieśniania współpracy między największymi korporacjami przemysłu zbrojeniowego. Analiza wstępna wykazała, że tworzy to podstawy dla powstawania kartelu przemysłowego korzystającego ze wsparcia finansowego i regulacyjnego ze strony władz amerykańskich. Rozwija reżim gospodarczy, który jest silnie zarządzany przez instytucje państwowe ale przy pozostawieniu pewnej swobody dla działań rynkowych. Centrum tego reżimu znajduje się w USA, ale jest on otwarty na kooperację zewnętrzną w celu obniżania kosztów badań naukowych i produkcji, pozyskiwania zasobów zewnętrznych (zwłaszcza niszowych technologii oraz zasobów ludzkich), a także dostępu do

rynków zbytu dla sprzedaży uzbrojenia. Służy on dominacji geopolitycznej, gdyż kumuluje władzę polityczną i ekonomiczną w obrębie USA - przy wykorzystywaniu zasobów państw sojusznicznych i w celu ich silniejszego powiązania z wiodącym mocarstwem.

Kolejnym celem realizowanego przez habilitanta zadania w projekcie jest bliższe poznanie relacji między instytucjami politycznymi i administracyjnymi odpowiedzialnymi za realizację celów geopolitycznych, a podmiotami gospodarczymi i ich interesami. W szczególności dotyczy to zweryfikowania tezy, że interesy ekonomiczne w coraz większym stopniu emancypują się wobec interesów geopolitycznych USA, a także dążą do eksploatacji zasobów państwowych dla partykularnych celów. A może następuje przenikanie różnych elit (politycznych, biurokratycznych, w tym wywodzących się ze służb specjalnych i wojska oraz biznesowych) w ramach tzw. kompleksu wojskowo-przemysłowego? Jeśli tak jest, to należałoby zbadać jaki jest rezultat tego typu struktury interesów społecznych dla skuteczności realizowania celów geoeconomicznych. W centrum omawianej grupy interesów znajduje się aparat biurokratyczny Departamentu Obrony, co może oznaczać, że interesy geopolityczne pozostają nadrzędne względem ekonomicznych. Tego typu pogląd reprezentuje nestor geoeconomii Edward Luttwak. W sferze idei podstawowym pytaniem jest to, w jaki sposób neoliberalne wartości rynkowe można pogodzić z prymatem interesów w zakresie bezpieczeństwa geopolitycznego. Czy idee służą maskowaniu mechanizmów działania opisywanego reżimu gospodarczego, czy też może osłabiają jego skuteczność funkcjonowania?

Publikacje:

Rozdziały w monografiach:

1. Olszewski P., *Polityka rozwoju technologii wojskowych w USA*, (w opracowaniu)

Udział w konferencjach:

Konferencje międzynarodowe:

1. Olszewski P., *European Union. Its problems and prospects?*- referat, konferencja - *France and Poland: Facing the Evolutions of the Security Environment*, Institute of Strategic Research (IRSEM), Paris, 24.11.2017.

Konferencje krajowe:

1. Olszewski P., *Transatlantyckie quadrum: UE, NATO, Stany Zjednoczone i Wielka*

Brytania po Brexicie – referat, konferencja: Panel: C6 *Perspektywy Unii Europejskiej po Brexicie i jej rola w nowym ładzie globalnym*; II Ogólnopolski Kongres Europeistyki, 26-28.09.2017.

2. Olszewski P., *Od strategii do operacjonalizacji. Nowy wymiar aktywności międzynarodowej UE* – referat, konferencja: Panel: C9-1 *Wyzwania dla strategii globalnej Unii Europejskiej wobec procesów integracyjnych i dezintegracyjnych*; II Ogólnopolski Kongres Europeistyki, 26-28.09.2017.

Obszar badawczy IV

Europejska Polityka Sąsiedztwa

W ramach niniejszego obszaru habilitant skupił się na analizie oddziaływania Unii Europejskiej w obszarze zdefiniowanym jako Europejska Polityka Sąsiedztwa. Badania dotyczyły celów i metod realizacji polityki realizowanej przez Unię Europejską wobec obszarów sąsiadujących. Podjęty temat miał również za cel zdefiniowanie potencjału Unii Europejskiej oraz rozważenie jej działań zarówno w perspektywie „soft power”, jak i „hard power” i ustaleniu, czy realizacja polityki opartej jedynie na założeniach teorii liberalnej i powszechnej dystrybucji wartości daje Unii Europejskiej realną przewagę w regionie oraz czy umożliwia kreowanie nowego ładu i pozwala na kształtowanie globalnej gry sił. W toku przeprowadzonych badań habilitant doszedł do konstatacji, że największą efektywność i skuteczność Unia Europejska uzyskiwała wówczas, gdy wdrażała działania praktyczne, przygotowane i realizowane w oparciu o ocenę zysków i strat lub skupiała się na realnej pomocy rozwojowej, humanitarnej, czy przy wykorzystaniu misji i operacji. Habilitant prowadził również badania nad znaczeniem Europejskiej Polityki Sąsiedztwa dla pozycjonowania Unii Europejskiej w świecie i możliwości jej wykorzystania dla budowania przewag organizacji w łaździe międzynarodowym. W toku badań okazało się, że Europejska Polityka Sąsiedztwa może służyć nie tylko jako polityka, lecz także jako instrument do budowania pozycji i znaczenia Unii Europejskiej w świecie.

Publikacje

Monografie:

1. Olszewski P., Piskorska B., Dahl M., *Europejskie doświadczenia z demokracją i gospodarką rynkową*, ISP PAN, Warszawa 2016.

Mój wkład w powstanie tej pracy polegał na przygotowaniu jednego z rozdziałów. Udział procentowy szacuję na 33 %.

Rozdziały w monografiach:

1. Olszewski P., Chojan A., *Europejska Polityka Sąsiedztwa i misje międzynarodowe Unii Europejskiej na przykładzie Mołdawii* [w:] Piskorska B., Kosienkowski M. (red.),

Mołdawia i Unia Europejska - od współpracy do integracji, Wyd. KUL, Lublin 2014, s. 113-129.

Mój wkład w powstanie tej pracy polegał na przygotowaniu połowy rozdziału. Udział procentowy szacuję na 50 %.

2. Olszewski P., Schlesinger K., *Europejska Polityka Sąsiedztwa wobec Republiki Mołdawii* [w:] Fiszer J.M. (red.), *Europejska Polityka Sąsiedztwa Unii Europejskiej. Geneza, doświadczenia, perspektywy*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2012, s. 186-204.

Mój wkład w powstanie tej pracy polegał na przygotowaniu połowy rozdziału. Udział procentowy szacuję na 50 %.

3. Olszewski P., *Europejska Polityka Sąsiedztwa jako element oddziaływania na Unii Europejskiej na Mołdowę* [w:] Gizicki W. (red.), *Polityczne wyzwania współczesnych państw. Perspektywa państw narodowych i Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2011, s. 69-88.
4. Olszewski P., *Interesy Bułgarii w regionie czarnomorsko-kaspijskim* [w:] Bojarczyk B., Kapuśniak T. (red.), *Obszar czarnomorsko-kaspijski w stosunkach międzynarodowych*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2011, s. 103-113.
5. Olszewski P., *Realizacja Europejskiej Polityki Sąsiedztwa w Mołdawii na przykładzie wybranych programów* [w:] Kapuśniak T. (red.), *Wspólnota Niepodległych Państw: fragmentacja – bezpieczeństwo – konflikty etniczne*, t. I, Instytut Europy Środkowo-Wschodniej, Wydawnictwo KUL, Lublin-Warszawa 2011, s. 77-76.

Artykuły:

1. Olszewski P., *Wymiary Europejskiej Polityki Sąsiedztwa jako wyraz unijnej geopolityki*, „Myśl Ekonomiczna i Polityczna”, nr 1-2, 2011, s. 113-128.

Udział w konferencjach

Konferencje krajowe:

1. Olszewski P., *Wschód i Zachód – gdzie jest centrum a gdzie peryferia?* - referat; konferencja: „Nowa zimna wojna? Niemcy, Rosja i Unia Europejska w poszukiwaniu pokoju”; Centrum Naukowe ISP PAN i Uczelni Łazarskiego Instytut Nauk Politycznych i Spraw Międzynarodowych KUL, Katedra Stosunków

Międzynarodowych Fundacja Konrada Adenauera w Polsce, Lublin 1.06.2015.

2. Olszewski P., *Trzy wymiary EPS jako wyraz unijnej geopolityki* – referat; konferencja: „Unia Europejska w wielobiegunowym świecie”, Wyższa Szkoła Handlu i Prawa im. R. Łazarskiego, Warszawa, 8 czerwca 2010.
3. Olszewski P., *EPS jako element oddziaływania UE na Mołdowę* – referat; konferencja: „Państwo w dobie globalizacji. Zmierzch czy odrodzenie?”, Katolicki Uniwersytet Lubelski, Instytut Sądecko-Lubelski, Nowy Sącz – Rytro, 21-23 czerwca 2010.

Dydaktyka:

W ramach działań upowszechniających wyniki badań uruchomiono na kierunku Stosunki Międzynarodowe, na Wydziale Ekonomii i Zarządzania Uczelni Łazarskiego przedmiot zatytułowany: „Europejska Polityka Sąsiedztwa”, który dotychczas prowadzony był przez habilitanta

Obszar badawczy V

Balkany Zachodnie

W ramach niniejszego obszaru habilitant skupił się na analizie oddziaływania Unii Europejskiej w regionie Bałkanów Zachodnich, zdefiniowanych jako państwa post-jugosłowiańskie oraz zmian politycznych i społecznych zachodzących regionalnie. Niniejszy obszar ze względu na swoją złożoność i skomplikowaną merytorykę od początku drogi naukowej habilitanta stanowi silną podstawę badawczą. Habilitant przeszedł od szczegółowego analizowania zmian zachodzących w poszczególnych państwach tego regionu do zagadnień problemowych, skupiając się na kwestiach oddziaływania Unii Europejskiej i NATO na terytorium byłej Jugosławii, procesów regionalizacji, instytucjonalizacji współpracy regionalnej, stabilizowania sytuacji, jak i narastania niestabilności oraz rywalizacji pomiędzy Federacją Rosyjską a Unią Europejską o wpływy w poszczególnych państwach i w regionie.

Niezmiernie ciekawym aspektem okazała się współpraca regionalna na Bałkanach, problemy z budowaniem wzajemnego zaufania i porozumienia oraz wzajemna niechęć do przewyższania dotychczasowych różnic polityczno - ideologiczno – społecznych. W tym zakresie habilitant dążąc do pogłębienia tego zagadnienia złożył wniosek do European Research Council, który w procesie oceny uzyskał dwie recenzje pozytywne jednakże nie został skierowany do finansowania (Balbiascoop numer 772781). Tym samym wniosek badawczy zostanie ponownie złożony w kolejnym naborze, po rozwinięciu dodatkowych kwestii badawczych, które pojawiły się w toku dalszych prac.

Publikacje

Monografie:

1. Olszewski P., *Macedonia. Historia i współczesność*, Wyższa Szkoła Handlowa w Radomiu, Radom 2010. – publikacja jest wynikiem pracy doktorskiej

Rozdziały w monografiach:

1. Olszewski P., *Parlament Europejski w procesie integracji państw postjugosłowiańskich z Unią Europejską* [w:] Fiszer J.M. (red.), *Parlament Europejski*

po traktacie z Lizbony. Doświadczenia i nowe wyzwania, Instytut Studiów Polityczny PAN, Warszawa 2011, s. 66-81.

2. Olszewski P., *NATO na Bałkanach Zachodnich – od interwencji do współpracy* [w:] Pietraś M., Olchowski J. (red.), *NATO w pozimnowojennym środowisku (nie)bezpieczeństwa*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2011, s. 419-436.
3. Olszewski P., *Serbia. Między Moskwą a Brukselą* [w:] Popławski D. (red.), *Państwa naddunajskie a Unia Europejska*, Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2010, s. 150-170.
4. Olszewski P., *Kosowo - stabilizacja czy zagrożenie?* [w:] Olszewski P., Kapuśniak T., Lizak W. (red.), *Bezpieczeństwo międzynarodowe. Wyzwania i zagrożenia XXI wieku*, Wyższa Szkoła Handlowa w Radomiu, Radom 2009, s. 151 – 163.

Artykuły w czasopismach:

1. Olszewski P. Chojan A., *Rywalizacja Unii Europejskiej i Rosji na obszarze Bałkanów Zachodnich*, „Rocznik Integracji Europejskiej” nr 11, 2017.
Mój wkład w powstanie tej pracy polegał na przygotowaniu jednego z części artykułu. Udział procentowy szacuję na 50 %.
2. Olszewski P. Chojan A., *Polityka zagraniczna Unii Europejskiej. Mit czy rzeczywistość?*, Roczniki Nauk Społecznych, KUL, Tom 5(41) nr 3, 2013.
Mój wkład w powstanie tej pracy polegał na przygotowaniu jednego z części artykułu. Udział procentowy szacuję na 50 %.
3. Olszewski P., *Współpraca regionalna na Bałkanach po 1989 roku*, „Studia Polityczne”, nr 27, 2011.
4. Olszewski P., *Bałkany Zachodnie w polityce Unii Europejskiej*, „Myśl Ekonomiczna i Polityczna”, nr 1, 2010.
5. Olszewski P., *МАКЕДОНИЈА ОД НАТО САМИТОТ ВО БУКУРЕШТ ДО ДЕКЛАРАЦИЈА*, Macedonia from NATO Bucharest Summit to Partnership Declaration with US, Global Magazine, Ohrid Institute, Skopje 2008.

Working papers:

1. Olszewski P., *Stosunki Macedonii z Unią Europejską. Starania o członkostwo*, Instytut Europy Środkowo – Wschodniej, Lublin 2009.

Konferencje

Konferencje międzynarodowe

1. Olszewski P., *Bosnia and Herzegovina in the World* - referat, konferencja: "Bosnia and Herzegovina in international system", Lublin 10-11.04.2014.
2. Olszewski P., *European Union and the Balkans. Enlargement or regionalization?* – referat; konferencja: "Structures and Futures of Europe", Central European University, Budapeszt, Węgry, 20-21.05.2011.

Konferencje krajowe

1. Olszewski P., Chojan A., *2025 rok. Bałkany Zachodnie wobec integracji z Unią Europejską. Wyzwania i zagrożenia* – referat; konferencja: „Basen Morza Śródziemnego – otwarta „Puszka Pandory” dla Unii Europejskiej”; Instytut Nauk politycznych i Spraw Międzynarodowych KUL, Fundacja Konrada Adenauera w Polsce, Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego, Instytut Studiów Politycznych PAN, Towarzystwo Nauki i Kultury „Libra”, 27.02.2018.
2. Olszewski P., *Polityka zagraniczna Unii Europejskiej jako element kształtowania współpracy regionalnej na Bałkanach* - referat; konferencja: „Kongres Politologiczny, PTNP”, Kraków, 22-24.09.2015.
3. Olszewski P., *Unia Europejska wobec dążeń integracyjnych Serbii* – referat; konferencja: „Unia Europejska w multipolarnym systemie międzynarodowym: szanse i zagrożenia”, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa, 10.12.2013.
4. Olszewski P., *Chorwacja. Nowe państwo w Unii Europejskiej a polska prezydencja*, – referat; konferencja: „Bilans polskiego przewodnictwa w Radzie Unii Europejskiej”, Instytut Studiów Politycznych ISP PAN, Uczelnia Łazarskiego, Warszawa, 21.02.2012.
5. Olszewski P., *Polityka UE wobec Bałkanów Zachodnich* – referat; konferencja: „Bałkany. Wymiar Europejski”, Koło Studentów Stosunków Międzynarodowych, Instytut Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych UJ, Kraków, 31.05.2010.
6. Olszewski P., *Bośnia i Hercegowina w perspektywie wschodniej* – referat; konferencja: „Bezpieczna Europa z perspektywy wschodniej”, Wydział Nauk Humanistycznych Katedra Stosunków Międzynarodowych SGGW, Warszawa,

26.05.2010.

7. Olszewski P., *Parlament Europejski w procesie integracji państw postjugosłowiańskich z Unią Europejską* – referat; konferencja: „Parlament Europejski po traktacie z Lizbony. Polska w Parlamencie Europejskim – doświadczenia i nowe wyzwania”, Zakład Europeistyki ISP PAN, Komitet Nauk Politycznych PAN, Warszawa, 21-22.10.2010.
8. Olszewski P., *Kosowo – stabilizacja czy zagrożenie?* - referat, konferencja: „Bezpieczeństwo międzynarodowe – wyzwania i zagrożenia na progu XXI wieku”, Wyższa Szkoła Handlowa w Radomiu, 2007.

xxx

Na zakończenie pragnę zwrócić uwagę na wybrane elementy mojej działalności o charakterze organizacyjnym, dydaktycznym, popularyzatorskim i eksperckim (szczegółowy wykaz znajduje się w załączniku nr 4).

